

Чинники удосконалення системи обліково-аналітичного забезпечення управління грошовими потоками підприємства: макроекономічний аспект

Важливу роль в підвищенні ефективності використання грошових потоків відіграє удосконалення обліково-аналітичного забезпечення цих процесів. Мета статті – систематизувати існуючі чинники процесів удосконалення системи обліково-аналітичного забезпечення управління грошовими потоками підприємства та дослідити їх з позицій макроекономічного середовища. Систематизовано чинники удосконалення системи обліково-аналітичного забезпечення управління грошовими потоками, що дозволяє відстежувати причинно-наслідкові залежності та визначити найбільш важливі напрями аналізу. Значну увагу приділено дослідженню показників, які комплексно характеризують макроекономічну ситуацію в Україні, а також, стан на світовому та регіональних фондових ринках, що дає можливість використовувати переваги фондового ринку підприємствами різних країн та України. Встановлено, що в Україні не завершилось формування ринкових умов, через які діють вбудовані механізми, що сприяють наповненню грошовими потоками економічної системи на мікрорівні. Зокрема, фондовий ринок України та банківська система формально існують, але не виконують функції, які б сприяли активізації процесів нарощування грошових потоків. Наведено кон'юнктуру товарного ринку, яка впливає на величину та динаміку грошових потоків підприємств. Обґрунтовано важливість врахування податкового навантаження на підприємство. На даний час держава шляхом використання інструментів податкової системи намагається вирішити протилежні завдання – стимулювати розвиток бізнесу та наповнити бюджет. Розвиток нормативно-правової бази обліку в окремих базисних положеннях залишився фрагментарним, що зумовлює збереження суперечливих питань в практичній сфері. Доведено, що збільшення грошових потоків господарюючих суб'єктів значною мірою визначається макроекономічною, податковою, фінансовою, бюджетною політикою держави та врахуванням досліджених чинників при прийнятті управлінських рішень.

Ключові слова: макроекономічна політика держави, обліково-аналітичне забезпечення, фондовий ринок, податкове навантаження, грошові потоки.

R.M. TSYGAN

(Kremenchuk Mykhailo Ostohradskyy National University, Kremenchuk, Ukraine)

Factors of Improving the Accounting and Analytical Support System of the Enterprise Cash Flows Management: The Macroeconomic Aspect

An important role in improving the efficiency of the use of cash flows is played by improving the accounting and analytical support of these processes. The purpose of the article is to systematize the existing factors of improving the system of accounting and analytical support of the enterprise cash management and to examine them from the positions of the macroeconomic environment. The factors of improving the system of accounting and analytical support of cash flow management were systematized, it allows to monitor cause-effect relationships and determine the most important areas of analysis. Considerable attention is paid to the study of indicators that comprehensively characterize the macroeconomic situation in Ukraine, as well as the state of the world and regional stock markets makes. It was established that in Ukraine the formation of market conditions is not yet completed. Therefore market mechanisms operate improperly. In particular, the stock market of Ukraine and the banking system formally exist, but do not perform the functions that contribute to the activation of the processes of increasing cash flows. The conjuncture of the commodity market was analyzed, which affects the magnitude and dynamics of enterprises' cash flows. The importance of analysis for the tax burden on the enterprise was substantiated. It was determined, that at present, the state, using the tools of the tax system, tries to solve the opposite tasks – to stimulate business development and to fill the budget. The

* Циган Раїса Миколаївна, старший викладач кафедри обліку і фінансів Кременчуцького національного університету імені М. Остроградського (м. Кременчук).

development of the legal framework for accounting in separate basic provisions remains fragmentary, which leads to the persistence of controversial issues in the practical sphere. It was proved that the increase in the cash flows of economic entities is largely determined by the macroeconomic, tax, financial, budgetary policies of the state and taking into account of the different factors in process of making managerial decisions.

Keywords: *macroeconomic policy of the state, accounting and analytical support, stock market, tax burden, cash flows.*

Постановка проблеми. Грошові кошти є важливим об'єктом для таких підсистем обліково-аналітичного забезпечення процесів управління як: облік, відображення у звітності, оцінка, аналіз, контроль, планування та прогнозування. Зазначені підсистеми постійно зазнають впливу досить широкого кола чинників, що мають різну природу та причинно-наслідкову дію. Необхідність підвищення ефективності використання грошових потоків визначає потребу в удосконаленні функціонування як окремо підсистем, так і в цілому процесів обліково-аналітичного забезпечення [17].

Встановлення переліку чинників, розуміння логіки їх впливу на підсистеми обліково-аналітичного забезпечення управління грошовими потоками дає можливість визначити шляхи спрямування їх дії на процеси прискорення руху та підвищення ефективності використання грошових коштів.

В гонитві за конкурентними перевагами компанії іноді «забувають», що бізнес не може існувати окремо від суспільства та природи, порушуючи екологічну безпеку та баланс з оточуючим середовищем [16].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню чинників, які впливають на формування, рух та використання грошових потоків присвячені праці А.В. Белозерської [1], Г.В. Кошельок [21], С.М. Семенової [37], О.І. Чижишин [43], О.М. Костюк-Пукаляк [20] та інших.

Традиційно вчені розглядають зовнішні та внутрішні чинники, які впливають на вхідні та вихідні грошові потоки. Значно більше ознак класифікації чинників розглядає В.М. Серединська [38]: за характером дії (об'єктивні та суб'єктивні); за широтою дії (загальні та специфічні); за тривалістю дії (постійної і тимчасової дії); за мірою деталізації (складні (комплексні) і прості (елементні)); поділ факторів на кількісні та якісні.

В той же час, існує необхідність комплексного підходу до вивчення дії усіх чинників з позицій макроекономічного середовища.

Мета статті – систематизувати існуючі чинники процесів удосконалення системи обліково-аналітичного забезпечення управління грошовими потоками підприємства та дослідити їх з позицій макроекономічного середовища.

Виклад основних результатів. Зовнішні чинники – це чинники, які знаходяться поза межами підприємства, формують зовнішнє середовище функціонування та визначають кількісно-якісні характеристики його грошових потоків. Внутрішні чинники – це елементи внутрішнього середовища, які через вплив на грошові потоки визначають процес функціонування підприємства. Відповідно в процесі дослідження чинників їх слід класифікувати за звичною схемою поділу внутрішні-зовнішні та через призму формування й використання грошових потоків. Перелік чинників представлено в табл. 1.

Таблиця 1

Класифікація чинників, що впливають на грошові потоки

<i>Зовнішні, що не залежать від підприємства</i>		<i>Внутрішні, що залежать від управлінських дій підприємства</i>
1	Макроекономічна ситуація в країні	Життєвий цикл підприємств
2	Стан банківського сектора	Виробничий потенціал підприємства та тривалість операційного циклу, виробнича диверсифікація
3	Рівень розвитку фондового ринку	Фінансовий стан підприємства та тривалість фінансового циклу
4	Стан і перспективи розвитку товарного ринку, рівень конкуренції	Забезпечення підприємства фінансовими ресурсами
5	Нормативна база з обліку	Наявність сезонної компоненти
6	Система оподаткування	Стратегія та цілі підприємства
7	Життєвий цикл галузі, продукції галузі	Облікова політика
8	Державна політика та доступ до цільового фінансування	Амортизаційна політика
9	Розвиток технології та методики обліку та аналізу	Цінова політика
<i>Зовнішні, на які підприємство має вплив через здійснення діяльності</i>		Інвестиційна політика
1	Поведінка конкурентів	Система обліково-аналітичного забезпечення потреб управління
2	Взаємодія зі споживачами та постачальниками	Інтереси власників та професійність керівників
3	Ціни на продукцію	

Джерело: складено автором за даними [1, 20, 21, 37, 38, 43].

Бухгалтерський облік

Загалом перелік може бути значно ширший, однак навіть представлені чинники свідчать про складність процесів формування, руху та використання грошових потоків. Далі слід зупинитись на дії основних із них.

Макроекономічна ситуація в країні значною мірою впливає на формування грошових потоків підприємства, оскільки: величина та динаміка ВВП визначає економічний базис всіх господарських процесів в економіці; інфляційні процеси, з одного боку є результатом дії, в тому числі грошових чинників, а з іншого – значною мірою визначають грошовий обіг в

країні; одним із визначальних факторів є функціонування банківської системи, яка повинна розширити грошові потоки підприємств через здійснення кредитування бізнесу тощо. Для аргументації важливості дослідження макроекономічних чинників слід навести слова А. Лернера: «Проблема грошей не може бути відділена від проблем економіки в цілому так» [51, с. 317].

Показники, які комплексно характеризують макроекономічну ситуацію в Україні та визначають грошовий оборот, надано в табл. 2.

Таблиця 2

Комплексна характеристика макроекономічної ситуації в Україні

Показники	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>	<i>9</i>
ВВП, млн грн	1082569	1316600	1408889	1454931	1566728	1977458	2383182	2982920
ВВП, млн дол США	136419	163160	175781	183310	131805	90615	93270	112154
Темпи росту ВВП, %	4,2	5,5	0,2	0	-6,6	-9,9	1,5	2,5
Рівень тіньової економіки за електричним методом, % від офіційного ВВП	37	29	29	30	38	35	31	в.д.
<i>Структура ВВП за категоріями кінцевого використання</i>								
споживі витрати	897583	1094231	1221163	1329632	1429959	1723629	2032328	в.д.
споживі витрати	83,16	84,17	86,94	90,75	90,11	86,68	85,20	85,6
валове нагромадження	225296	291678	305031	270895	212591	316841	518201	в.д.
валове нагромадження	20,87	22,44	21,72	18,49	13,40	15,93	21,72	20,7
чистий експорт товарів та послуг	-43533	-85918	-121525	-135329	-55635	-51926	-165162	в.д.
<i>Інфляційні процеси</i>								
Індекс цін виробників,	118,8	114,1	100,4	101,7	131,7	125,5	135,8	116,6
Індекс споживчих цін	109,1	104,6	100,8	100,1	122,8	134,7	105,8	109,5
<i>Основні показники діяльності банків України</i>								
Кількість діючих банків	182	176	176	180	163	117	98	82
Облікова ставка НБУ, %	7,75	7,75	7,5	6,5	14,0	22,0	14,0	14,5
Кредити надані, млн. грн.	755030	825320	815327	911402	1006358	1009768	1005923	1042798
Частка простроченої заборгованості за кредитами у загальній сумі кредитів, %	11,2	9,6	8,9	7,7	13,5	22,1	22,8	в.д.
Обсяг готівки в обігу на кінець року, млрд. грн.	182,9	192,6	203,2	237,7	282,9	308,3	340,5	361,5
темпи росту, %		105,30	105,50	116,98	119,02	108,98	110,44	106,17
Обсяг обігу готівки до ВВП, %	16,90	14,64	14,43	16,35	18,07	15,59	14,29	12,12

1	2	3	4	5	6	7	8	9
<i>Показники діяльності підприємств</i>								
Кількість суб'єктів господарювання	2183928	1701620	1600127	1722070	1932161	1974439	1865631	в.д.
темпи росту, %	-	77,92	94,04	107,62	112,20	102,19	94,49	в.д.
Обсяг реалізованої продукції, млн.грн.	3596,6	4202,5	4459,8	4334,5	4459,7	5556,5	6726,7	в.д.
Фінансовий результат до оподаткування, млн.грн.	58334	122210	101884	29283	-523587	-340126	-22201	в.д.
Підприємства, які одержали прибуток, % до загальної кількості підприємств	59,0	65,1	64,5	65,9	66,3	73,7	73,4	в.д.

Джерело: складено автором за даними [8, 27, 28].

Макроекономічна ситуація в Україні впродовж 2010-2017 років була нестійкою та характеризувалась такими процесами.

1. Номінальний ВВП поступово зростає, однак його величина у перерахунку на дол. США, в тому числі у зв'язку з девальвацією національної валюти, суттєво зменшилась. Негативний вплив на величину найважливішого результату функціонування національної економіки мала втрата частина території країни, що призвело до втрати впродовж 2013-2015 років у доларовому вимірнику 50 % ВВП. Темпи росту у цьому періоді стали від'ємними і стабілізувались на рівні 1,5 % лише в 2016 році.

Таким чином, масштаби національної економіки, незважаючи на номінальне зростання, суттєво зменшились, що мало негативний вплив і на грошовий обіг. Негативний вплив, що проявляється на макрорівні, має збереження в Україні тіншового сектора, масштаби якого в окремі роки досягав 38 % (2014 р.). Незважаючи на певне його зниження в наступні роки, слід констатувати, що як мінімум, третина економіки знаходиться поза офіційною, а отже, обслуговуються грошовими коштами, які складно облікувати.

2. Негативними рисами характеризується і структура ВВП за категоріями кінцевого використання. Так, частка споживчих витрат досягає в окремі роки (2013-2014) 90% величини ВВП. Таке суттєве збільшення споживчих витрат зумовлює зменшення валового нагромадження та обмежує перспективні можливості росту національної економіки. Чистий експорт впродовж всього досліджуваного періоду має негативне значення, що означає від'ємні грошові потоки та неспроможність національної економіки за рахунок власного експорту оплатити імпорт, а це призводить до вимивання валютних грошових коштів з економічної системи.

3. Важливим джерелом грошових коштів для різних видів діяльності підприємств є кредити банків. Банківська система в Україні не виконує основну функцію кредитування економіки та збільшення грошового обороту в економіці. Впродовж досліджуваного періоду кількість банків зменшилась

в 2,2 рази. Таке зменшення кількості банків було ініційоване Національним банком України (далі – НБУ) задля оздоровлення банківської системи та забезпечення прозорості структури власності банківських установ. Але негативні наслідки ліквідації такої великої кількості банків були також суттєвими та стосувались, перш за все, зниження довіри населення до системи в цілому, а це означає обмеження зростання ресурсної бази та прогнозоване зменшення потенціалу динамічного розвитку. Негативною також була політика НБУ щодо встановлення облікової ставки, яка не лише мала тенденцію до росту, особливо в кризові періоди, а й залишається на високому рівні. Все вищевикладене призвело до зниження кредитної діяльності в Україні: обсяг кредитів вже впродовж чотирьох років, незважаючи на інфляційні процеси, залишається фактично на тому ж рівні. Крім того, зростає частка простроченої заборгованості за раніше виданими кредитами.

Традиційно високим є співвідношення обсягу готівки до ВВП. За цим показником Україна з показником 12 % випереджає лише Білорусь – 19,7 % і Молдову – 15,7 %. Найкращі показники виявилися у Швеції (2,2 %) і Норвегії (1,9 %). У Польщі співвідношення готівкової маси до ВВП майже в 2 рази менше, ніж Україні, а саме 7,5 % [35].

4. Грошовий оборот в економічній системі значною мірою залежить від кількості суб'єктів господарювання, обсягу виробництва й реалізації продукції та їх фінансових результатів. У зв'язку з кризою 2007-2009 років та в останні роки з причин непередбаченої державної політики негативні макроекономічні процеси супроводжувались скороченням кількості суб'єктів господарювання. Частка підприємств, які працюють збитково, не зважаючи на певне їх зменшення, залишається на рівні 27 %. Загальний фінансовий результат до оподаткування впродовж 2014-2017 рр. був негативним, а це суттєво впливає на спроможність підприємств підтримувати на належному рівні грошовий оборот.

Бухгалтерський облік

Таким чином, макроекономічна ситуація не лише не сприяє, а й в окремих випадках обмежує грошовий обіг господарюючих суб'єктів.

Рівень розвитку фондового ринку країни. Фондовий ринок країни є невід'ємним елементом ринкової економіки, надійним індикатором економічної ситуації в країні та важливим чинником формування грошових потоків окремих підприємств. Функції, які виконує фондовий ринок в економічній системі країни в цілому є дуже багатограними та, серед іншого, суттєво впливають на грошові потоки підприємств, оскільки: відбувається розміщення цінних паперів та визначення їх вартості; підтверджується надійність підприємств-учасників; формується довіра до фондових інструментів; стейкхолдери забезпечуються інформацією щодо альтернативних напрямів інвестування; здійснюється конвертація цінних паперів у грошові кошти.

Теоретичні положення впливу фондового ринку на економічні процеси в країні та здатності компаній ставати активним його учасником досліджено в працях Дж. Баскіна [48], С. Бонда та Дж. Камінса [49], Ю. Фама [50], М. Наджеба [52], Дж. Стігліца [53].

У сучасних умовах активізація процесів глобалізації впливає і на розвиток фінансового сектора, спричиняючи активізацію злиттів та поглинань серед біржових організаторів торгівлі. Як результат, фондовий ринок набуває ознак глобального та забезпечує прискорення грошового обігу в масштабах цілих регіонів та глобальної економіки в цілому.

Дослідження ситуації на світовому та регіональних фондових ринках (табл. 3) має важливе значення, оскільки дозволяє встановити можливості використання переваг фондового ринку підприємствами з різних країн, які є конкурентами для українських.

Таблиця 3

Ринкова капіталізація фондового ринку світу, млрд. дол. США

Регіони, біржі	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Світ	54697	64195	63496	62699	69963	82512
<i>темп росту, %</i>	<i>115,1</i>	<i>117,36</i>	<i>98,91</i>	<i>98,74</i>	<i>111,59</i>	<i>117,94</i>
Америка	23193	28297	30269	27943	31072	36486
<i>темп росту, %</i>	<i>117,2</i>	<i>117,36</i>	<i>98,91</i>	<i>98,74</i>	<i>111,59</i>	<i>117,94</i>
<i>частка, %</i>	<i>42,40</i>	<i>44,08</i>	<i>47,67</i>	<i>44,57</i>	<i>44,41</i>	<i>44,22</i>
NYSE	14086	17950	19351	17786	19573	22081
Nasdaq - US	4582	6085	6979	7280	7779	10039
Європа	14373	17483	12145	11614	13254	14728
<i>темп росту, %</i>	<i>111,6</i>	<i>121,64</i>	<i>69,47</i>	<i>95,63</i>	<i>114,12</i>	<i>111,12</i>
<i>частка, %</i>	<i>26,28</i>	<i>27,23</i>	<i>19,13</i>	<i>18,52</i>	<i>18,94</i>	<i>17,85</i>
Deutsche Börse AG	1486	1936	1738	1715	1953	2262
Euronext	2832	3584	3319	3305	3949	4393
Nasdaq Nordic Exchanges	880	1085	1196	1268	1420	1533
SIX Swiss Exchange	1233	1541	1495	1519	1464	1686
Азія	17131	18415	21081	23141	25635	31296
<i>темп росту, %</i>	<i>115,4</i>	<i>107,50</i>	<i>114,48</i>	<i>109,77</i>	<i>110,78</i>	<i>122,08</i>
<i>частка, %</i>	<i>31,32</i>	<i>28,69</i>	<i>33,20</i>	<i>36,91</i>	<i>36,64</i>	<i>37,93</i>
Hong Kong Exchanges and Clearing	2832	3101	3233	3184	3168	4350
Japan Exchange Group	3681	4543	4377	4894	5145	6222
Korea Exchange			1212	1231	1416	1771
National Stock Exchange of India	1281	1310	1520	1485	1638	2351
Shanghai Stock Exchange	2547	2497	3932	4549	4367	5084
Shenzhen Stock Exchange			2072	3638	3423	3617
Singapore Exchange			752	639	692	787

Джерело: [55].

Представлені дані свідчать про такі основні тенденції:

по-перше, світовий фондовий ринок поступово зростає: за показником ринкової капіталізації за досліджуваний період (2012-2017 рр.) приріст склав 50 %;

по-друге, мають місце суттєві регіональні відмінності у розвитку світового фондового ринку: більш динамічно зростає ринок Азії та Америки, а величина ринку Європи за показником ринкової капіталізації залишилась без зміни (рис. 1);

по-третє, відбуваються зрушення у структурі світового фондового ринку, зокрема, за рахунок

зменшення частки Європи та суттєвого зростання частки ринку Азії (рис. 2).

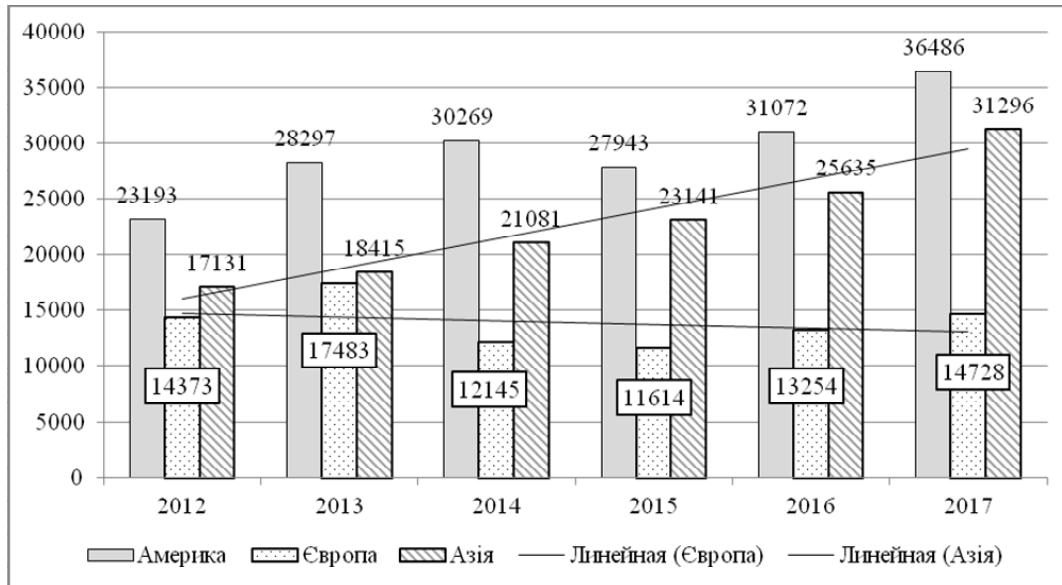

Рис. 1 Динаміка та тренди ринкової капіталізації регіональних фондових ринків

Джерело: побудовано автором за даними [55].

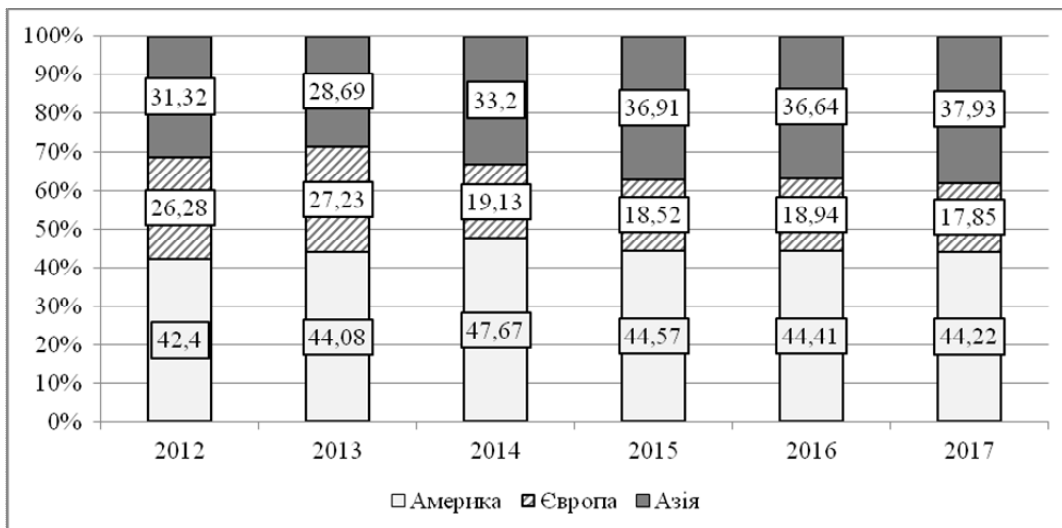

Рис. 2 Частка регіональних фондових ринків у світовому

Джерело: побудовано автором за даними [55].

Величина фондового ринку Азії поступово збільшується до величини ринку Америки, однак роль окремих американських фондових бірж є все ж беззаперечною. Консолідація, а як результат, універсалізація діяльності фондових бірж, призводить до розширення масштабів їх діяльності та перетворення, як зазначається у роботі [44], на універсальні інститути фінансового ринку, які загалом в останні десятиліття випередили банківський сектор за масштабами та обсягами мобілізованих фінансових ресурсів.

Таким чином, для розвитку будь-якої економіки, а особливо трансформаційної, дуже важливо

забезпечити створення реального фондового ринку, оскільки як наголошується у роботі [46] «залежно від ступеня розвитку фондовий ринок може виступати більш чи менш ефективним механізмом акумуляції, розподілу та перерозподілу вільних фінансових ресурсів серед галузей економіки».

Саме тому доцільно провести дослідження основних індикаторів розвитку фондового ринку в Україні та встановити можливості використання його переваг для збільшення грошових потоків українських підприємств (табл. 4, рис. 3).

Показники стану фондового ринку України

Показники	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Обсяг торгів на ринку цінних паперів, млрд, грн	1541	2171	2530,87	1676,97	2331,94	2172,67	2127,55
темп росту, %	144,42	140,88	116,58	66,26	139,06	93,17	97,92
Коефіцієнт співвідношення обсягу торгів на ринку цінних паперів та ВВП	1,42	1,65	1,80	1,14	1,47	1,09	0,89
Обсяг торгів на біржовому ринку, млрд, грн.	131,29	235,44	263,67	463,43	619,70	286,21	235,41
Частка біржового ринку в загальному обсязі торгів на ринку цінних паперів	10,74	13,16	12,44	27,69	26,59	13,35	11,18
Обсяг торгів на біржовому ринку, ВВП, %	12,13	18,08	18,77	31,63	39,05	14,39	9,88
Структура обсягу біржових контрактів з цінними паперами на організаціях торгівлі, %:							
акції	40,15	33,65	8,87	9,69	4,15	2,03	0,92
державні облигації України	46,36	42,10	67,80	74,63	88,07	87,40	89,24
інші цінні папери	13,49	24,25	23,33	15,68	7,78	10,57	9,84
Обсяг торгів на організаціях торгівлі, млн. грн.							
Перспектива	36649	79070	145563	311585	490458	220332	136057
ПФТС	60991	88850	89463	110225	95881	53181	93719
УБ	27510	63478	24023	10890	8565	6692	3531
КМФБ	2663	2081	2127	11791	9921	3565	1743
Універсальна	-	-	649	13090	12739	591	252
Усього	131289	235439	263671	463431	619695	286208	235405
Фінансовий результат до оподаткування	58334	122210	101884	29283	-523587	-340126	-22201
Підприємства, які одержали прибуток, % до загальної кількості підприємств	59,0	65,1	64,5	65,9	66,3	73,7	73,4

Джерело: [28, 29, 36].

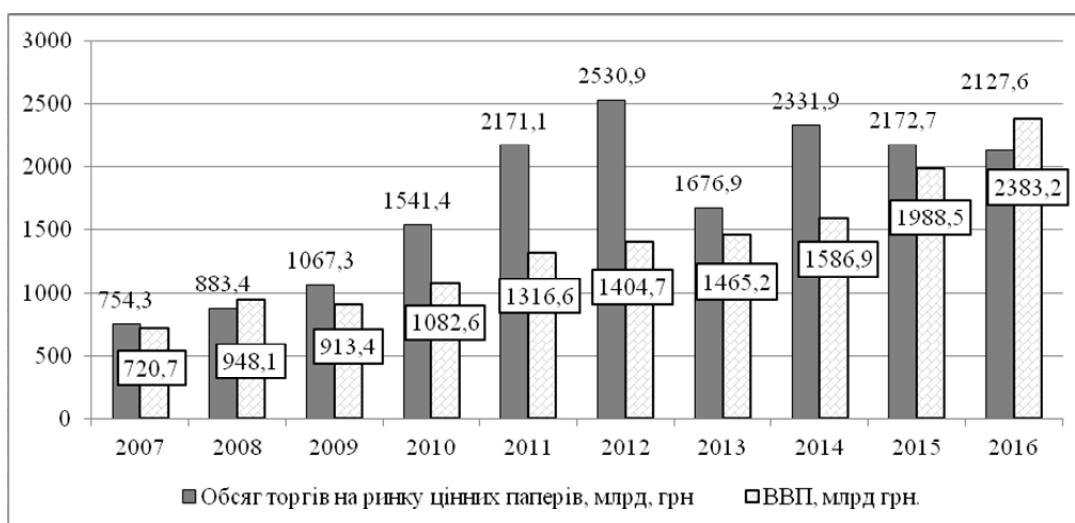

Рис. 3 Порівняльні дані обсягів торгів на ринку цінних паперів та ВВП, млрд грн

Джерело: побудовано автором за даними [29, 36].

Ситуація на фондовому ринку України впродовж останніх років характеризувалась такими особливостями:

1) Обсяг торгів на ринку цінних паперів мав нестійку динаміку та за період з 2011 по 2016 рр. залишився на фактично на одному й тому ж рівні – приблизно 2170 млрд. грн. Загальна величина фондового ринку є значно меншою порівняно з іншими розвиненими країнами та країнами, що розвиваються. У порівнянні з величиною ВВП величина ринку цінних паперів фактично впродовж всього періоду була більшою, окрім 2008 та 2016 років. У 2016 році частка біржового ринку в загальному обсязі торгів на ринку цінних паперів зменшилася та становила 11,18 %.

2) Структура ринку біржових контрактів з цінними паперами свідчить про системні проблеми фондового ринку, оскільки частка акцій за досліджуваній період з 40 % у 2010 році знизилась до менше 1 % у 2016 році, натомість до 89 % зросла частка державних облігацій. Це означає, що головна функція фондового ринку, а саме створення умов для взаємодії емітентів та інвесторів з метою максимально ефективного для кожного з них перерозподілу фінансових ресурсів, не виконується.

3) Фондовий ринок України є достатньо консолідованим, оскільки дві фондові біржі – «ПФТС» та «Перспектива» контролюють понад 97,61 % вартості біржових контрактів. 3 із 8 фондових бірж не виконали вимоги до мінімальної кількості наявних торговельних днів протягом 2016 року. Негативною характеристикою також слід вважати той факт, що питома вага вторинного ринку в сукупному обсязі біржових торгів становила 98,18 % від загального обсягу торгів.

Таким чином, фондовий ринок України формально існує, але не виконує функції, які б сприяли активізації процесів нарощування грошових потоків.

Галузева приналежність суттєво впливає на динаміку розвитку відповідного підприємства. Дослідження тенденцій розвитку галузі дозволяє оцінити, в тому числі прогнозні грошові потоки фірми. Галузі промисловості відрізняються за рядом характеристик: етапом життєвого циклу, динамікою попиту та виробництва, рівнем завантаження виробничих потужностей, рівнем конкуренції, обсягом інвестицій, рентабельністю, рівнем державної підтримки тощо. Ці характеристики не є стійкими та змінюються, впливаючи на грошові потоки підприємств. Є галузі, наприклад харчова промисловість, попит на продукцію яких є відносно стійким, а тому меншого коливання зазнають і грошові потоки підприємств. Динаміка попиту, зокрема, на продукцію металургії має значно більшу амплітуду між максимальними та мінімальними обсягами, і, як результат, українські підприємства під час останньої кризи змушені були припинити виробництво. Загострення кризових явищ призводить до миттєвого скорочення вхідних грошових потоків. Окремі галузі суттєво залежать від науково-технічного прогресу, а тому спрямування грошових потоків на інвестиції та інновації набуває стратегічного значення.

Відповідно кількісно-якісні грошові потоки змінюються залежно від змін життєвого циклу галузей. Рівень завантаження виробничих потужностей, їх технічні характеристики визначають інвестиційні пріоритети підприємств високотехнологічних галузей. Галузеві зміни можуть відбуватись також у зв'язку з політикою держави, присутністю іноземних конкурентів тощо. Саме тому врахування закономірностей та прогнозування їх розвитку є важливим в процесі управління грошовими потоками підприємства. Розуміння цього стає основою для дослідження кон'юнктури відповідного товарного ринку.

Кон'юнктура товарного ринку – стан ринку, в певний момент часу, зумовлений впливом багатьох чинників, різних за тривалістю, природою та характером (політичні, соціальні, економічні, екологічні) впливу на можливості реалізації стратегічних планів, програм, підприємств-учасників товарних ринків та як такий, що характеризується співвідношенням конгломератів економічних показників: попиту та пропозиції [23, с. 14].

Дослідження кон'юнктури товарного ринку дозволяє підприємству оцінити свої конкурентні позиції та очікувані грошові потоки.

Методичні положення дослідження кон'юнктури товарного ринку без прив'язки до галузі викладені в працях А.М.Войчак [2], А.Р.Дунської [6], П.Г.Перерви [31], В.В.Щербак [47] та інших. Безпосередньо стан кон'юнктури ринку машинотехнічної продукції дослідили В.О.Терлецька [41], Л.Г.Ліпич, Т.П.Радіщук [23]. Систему показників кон'юнктури товарного ринку, які впливають на величину та динаміку грошових потоків підприємств, наведено в табл. 5.

У контексті підвищення ефективності використання грошових потоків дослідження кон'юнктури дозволяє встановити ключові галузеві чинники конкурентоспроможності, врахування яких підприємством дасть можливість збільшити грошові потоки.

Система оподаткування, що діє в країні, впливає на діяльність підприємства, його фінансові результати, визначаючи обов'язкові платежі, для здійснення яких необхідними є вільні грошові кошти. Саме таким чином податкова система визначає кількісні та якісні характеристики частини грошових потоків підприємства. Підприємства сплачують загальнодержавні та місцеві податки, які за формою оподаткування можуть бути прямими чи непрямими. Питання впливу бюджетно-податкової системи на окремі аспекти господарської діяльності розкрито в працях А.О.Касич [14], С.В.Каламбет [13], Т.І.Лункіної [24], Л.О.Шкварчук [45]. Сплата податків традиційно розглядається в межах календаря бухгалтера, в якому враховані кінцеві строки сплати податків та інших обов'язкових платежів. Процедура, які відносяться до податкової політики підприємства та дозволяють забезпечити оптимізацію податкових платежів представлено в роботі Т.О.Мулик [26], Ю.І.Кравченко [22].

Показники кон'юнктури ринку, які впливають на грошові потоки

Складові аналізу	Показники та характеристики
Інституційна основа ринку	- кількість виробників продукції, їх характеристики; - кількість учасників ринку, їх характеристики; - співвідношення великого, середнього та малого бізнесу на ринку; - тип ринку (монополістичний, олігополістичний, конкурентний); - форми державної підтримки.
Виробництво	- обсяги виробництва в цілому та у розрізі основних виробників; - рівень завантаження виробничих потужностей; - рівень забезпеченості сировиною, матеріалами; - характеристики конкурентної боротьби; - конкурентні переваги; - динаміка інвестицій; - динаміка кредитів. - рівень ділової активності підприємств.
Характеристики ринку	- обсяги реалізації в цілому та основних виробників; - обсяги експорту та імпорту; - динаміка попиту; - циклічність попиту; - рівень збалансованості ринку (співвідношення попиту та пропозиції); - кількість споживачів та їх фінансові можливості; - рівень ризиків на ринку.
Інфляційні процеси	- динаміка цін на продукцію; - динаміка цін на промислову продукцію; - динаміка цін на світовому ринку; - еластичність попиту.
Діяльність на ринку	- основні канали та форми збуту; - використання інструментів маркетингу.

Джерело: складено автором з урахуванням [2, 6, 23, 31, 41, 47].

Оскільки податкова система в Україні залишається ускладненою, підприємства намагаються, або мінімізувати податкові платежі, або навіть уникати їх сплати, задля більш ефективного управління як фінансовими результатами, так і грошовими потоками. Так, А.М. Соколовська, досліджуючи особливості податкової системи

України, підкреслила «високий рівень ухилення від сплати податків та низький – податкової культури платників» [40, с. 29].

Важливим індикатором податкового навантаження на економіку є показник частки податків у величині ВВП (табл. 6).

Таблиця 6

Податкове навантаження, податкові надходження як відсоток від ВВП

Країни	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Україна	34,3	30,2	29,1	32,4	33,1	32,7	30,1	28,3	21,6
Польща	32,9	32,9	31,4	31,9	32,1	31,9	31,9	32,4	33,6
Корея	21,5	22,5	23,4	24,2	24,8	24,3	24,6	25,7	26,3
Японія	25,8	26,2	26,5	27,5	28,2	28,9	30,3	30,7	в.д.
Німеччина	36,2	33,9	35,0	35,7	36,4	36,8	36,8	37,2	37,6
Швеція	48,9	46,6	43,2	42,5	42,9	42,9	42,6	43,3	44,1
Канада	34,8	32,2	30,7	30,5	30,9	30,8	31,2	32,0	31,7
США	28,2	25,9	23,5	23,9	24,1	25,7	25,9	26,2	26,0
Мексика	13,1	12,1	13,4	13,3	13,1	13,8	14,3	16,2	17,2

Джерело: складено автором за даними [54].

Загалом податкове навантаження в Україні є дещо нижчим порівняно з іншими країнами: найвищий рівень оподаткування мають Данія, Швеція, Норвегія; найнижчий рівень – Мексика, Чилі. Податкове навантаження в Україні знижується, як це

декларується в контексті реформ, але більш актуально розглядати його у контексті етапу розвитку національної економіки. Відповідно слід відзначити поступе зростання податкового навантаження в Кореї, Мексиці, але після досягнення певного рівня

розвитку. Тому той факт, що цей показник в Україні знаходиться на рівні Канади, США лише підтверджує актуальність даної проблеми.

Реформи, які відбувались в податковій системі, формально передбачали спрощення тиску на підприємства: відбулось скорочення кількості податків (через їх укрупнення або поєднання), було передбачено зниження ставок основних податків, було наближено бухгалтерський та податковий облік, а з часом було введено ЄСВ. Однак окремі важливі для розвитку підприємства питання реформа так і не забезпечила. Серед найбільш суперечливих положень, які мають вплив на грошові потоки, залишились: «0» ставка податку на прибуток, яка мала б сприяти розвитку бізнесу має обмеження у використанні; податкова система йде в протиріччя з положеннями стандартів бухгалтерського обліку, наприклад, щодо вибору методу амортизації.

Розвиток нормативно-правового забезпечення обліку. Зміст обліково-аналітичного забезпечення руху грошових потоків визначається нормативно-правовою базою, яка сама поступово змінюється та удосконалюється. Нормативно-правова база щодо здійснення господарської діяльності, а також її облікового забезпечення потребує системного та постійного вивчення у контексті дотримання вимог та використання переваг, особливо враховуючи той

факт, що в Україні вона вже декілька разів зазнавала змін і процес не завершився.

Зміни, які відбувались і відбуваються у законодавстві зумовлені, перш за все, розвитком ринкових відносин та інтеграцією України в міжнародну економіку, зокрема, впровадження Міжнародних стандартів фінансової звітності [18]. Питання удосконалення нормативно-правової бази обліку, в тому числі обліку грошових коштів, досліджено в працях О.О. Григоревської [3], А.М. Должанського [5], М.В. Єрмолаєвої [7], М.В. Корягіна [19], О.В. Макаренко [25], С.Р. Парді [30], В.В. Скоробагатої [39] та інших.

Оскільки рух грошових коштів є умовою здійснення господарської діяльності в цілому, облік грошових коштів визначається широким спектром нормативних документів. Безпосередньо нормативно-правове забезпечення обліку грошових потоків доцільно розглядати на кількох рівнях (табл. 7).

В умовах інтеграції України в міжнародну економіку, необхідно враховувати міжнародну практику в частині регламентації обліку. Цей процес відбувається шляхом врахування їх змісту в процесі розробки національних стандартів та через використання у реальній практиці українських підприємств тих положень, які носять рекомендаційний характер.

Таблиця 7

Систематизація нормативно-правових документів з обліку грошових потоків

Рівні	Перелік регламентуючих документів	Базисні змістовні положення
1	2	3
I рівень Міжнародні нормативно- правові акти	МСБО 7 «Звіт про рух грошових коштів» МСБО 21 «Вплив змін валютних курсів» МСБО 25 «Облік інвестицій» МСБО 29 «Фінансові звіти в умовах гіперінфляції» МСФЗ 2 «Платіж на основі акцій» МСФЗ 9 «Фінансові інструменти» МСФЗ 13 «Оцінка справедливої вартості»	Спрямовані на забезпечення оцінки спроможності підприємства генерувати грошові кошти та їхні еквіваленти, а також потреби підприємства щодо використання цих грошових коштів. Носять рекомендаційний характер. Використовується поняття «грошовий потік».
II рівень Національні нормативно- правові документи	Господарський кодекс Податковий кодекс Цивільний кодекс Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» Закон України «Про банки і банківську діяльність» Закон України «Про Національний банк України» Закон України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» «Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні»	Визначають правові умови здійснення господарської діяльності, регулюють договірні відносини між суб'єктами господарювання, регламентують відображення в обліку всіх видів господарських операцій та регулюють питання використання грошових коштів.
III рівень Підзаконні нормативно- правові документи	НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 22 «Вплив інфляції» Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 21 «Вплив змін валютних курсів»	Регламентують порядок ведення обліку та складання звітності на українських підприємствах.

1	2	3
V рівень – Інструкції, положення державного рівня	Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій. Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні. Інструкція «Про порядок відкриття та використання рахунків у національній та іноземній валюті». Постанова Правління Національного банку України «Про встановлення граничної суми розрахунків готівкою». Інструкція НБУ «Про безготівкові розрахунки в господарському обороті України». Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань.	Визначають процедурні питання використання коштів у готівковій та безготівковій формі, у національній та іноземній валюті.
VI рівень – регламентуючі документи на рівні підприємства	Наказ про облікову політику підприємства, інші накази, положення та інструкції, які мають обов'язковий характер у межах підприємства.	Визначають способи ведення та порядок організації обліку на підприємстві, методи оцінки активів, інші питання, які визначаються підприємством самостійно. Є обов'язковими на конкретному підприємстві.

Джерело: складено автором за даними [2, 4, 9-12, 15, 32-34, 42].

Дослідження представлених нормативно-правових актів, що регламентують облік грошових коштів в Україні, дозволяє відзначити:

по-перше, їх поступову адаптацію до вимог Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності шляхом імплементації окремих положень. До Міжнародних стандартів національні положення адаптовані в частині використання понятійного апарату; поділу діяльності підприємства на операційну, фінансову та інвестиційну; методів складання (прямого та непрямого) Звіту про рух грошових тощо. Уніфікація в частині складання Звіту про рух грошових коштів, визначає поступову адаптацію і процесів обліку. П(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів» значною мірою сформовано на основі МСФЗ 21 «Вплив змін валютних курсів»;

по-друге, збереження певних відмінностей, які стосуються: відображення в обліку банківських овердрафтів; отриманих дивідендів та відсотків; податків на прибуток; використання курсу, який наближається до фактичного валютного курсу на дату здійснення операції; умов здійснення готівкових та безготівкових операцій;

по-третє, орієнтацію самих підприємств на використання ефективних підходів та позитивного досвіду, сформованих міжнародними стандартами й зарубіжними підприємствами, що дозволить підвищити рівень інформативності та прозорості щодо результативності діяльності українських підприємств.

Висновки. Загалом процес формування та використання грошових потоків підприємства має складний та багатоаспектний характер, а тому потребує в процесі обліково-аналітичного

забезпечення управлінських рішень врахування дії великої кількості чинників.

Проведена систематизація та структурно-логічне упорядкування всієї сукупності чинників удосконалення системи обліково-аналітичного забезпечення управління грошовими потоками (у розрізі зовнішніх та внутрішніх) дозволяє відстежувати складні причинно-наслідкові залежності та визначити найбільш важливі напрями для аналізу.

Представлене дослідження зовнішніх чинників свідчить про те, що в Україні не завершилось формування ринкових умов, через які діють вбудовані механізми, що сприяють наповненню грошовими потоками економічної системи на мікрорівні.

По-перше, макроекономічна нестабільність та перманентна криза виступає обмеженням зростання окремих підприємств, які через тіньовий сектор постійно намагаються виводити сформовані грошові потоки замість нарощування чи оновлення виробничих потужностей.

По-друге, незавершеним є формування таких важливих у контексті збільшення грошових потоків підприємств ринкових інститутів як банки та фондові біржі, які формально створені та існують, однак не виконують своїх основних функцій.

По-третє, через розвиток податкової системи держава впродовж тривалого періоду часу намагається вирішити протилежні завдання – стимулювання розвитку бізнесу та наповнення бюджету, які повинні бути поставлені у відповідність з етапом розвитку економіки.

По-четверте, розвиток нормативно-правової бази обліку, який відбувався з урахуванням міжнародних

стандартів, в окремих базисних положеннях залишився фрагментарним та таким, що зумовлює збереження суперечливих питань в практичній сфері.

Отже, збільшення грошових потоків господарюючих суб'єктів значною мірою визначається макроекономічною, податковою, фінансовою, бюджетною політикою держави.

4 Список використаних джерел

1. Белозерская А. В. Факторы влияющие на денежные потоки организации. *Инновационная наука*. 2015. № 12. С. 68-70.

2. Войчак А. М., Федорченко А. В. Маркетингові дослідження: підручник. К.: КНЕУ, 2007. 408 с.

3. Григоревська О. О., Каленченко Т. С. Проблеми своєчасного та повного відображення грошових коштів у системі бухгалтерського обліку. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2015. № 4(4). С. 359-364.

4. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>

5. Должанський А. М., Ганчук Н. М. Критичний аналіз нормативно-правової бази щодо здійснення операцій з грошовими коштами та їх еквівалентами. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2013. Вип. 23.3. С.223-229.

6. Дунська А. Р., Глушко Ю. С. Використання прикладних програмних продуктів під час здійснення аналізу і прогнозу кон'юнктури товарного ринку. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. Випуск 21. С. 273-277.

7. Ермолаєва М. В., Черненко К. В., Гафіяк А. М. Облік грошових коштів та застосування інформаційних облікових технологій. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка*. 2018. №191. С. 215-222.

8. Загальні тенденції тіньової економіки в Україні, 2016. Міністерство економічного розвитку і торгівлі. 2017. 23 с.

9. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 р. № 2121-III. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>

10. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <http://www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>

11. Закон України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» від 06.07.1995 р. № 265/95-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/265/95-vr/ed20120524>

12. Закон України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» від 05.04.2001 р. № 2346-III. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2346-14>

13. Каламбет (Юдіна) С. В., Ткаченко В. Є. Податки як інструмент вирівнювання фінансових результатів діяльності суб'єктів господарювання. *Економіка і суспільство*. 2016. Випуск 5. С. 350-356.

14. Касич А. О. Вплив бюджетно-податкової політики на інноваційно-інвестиційну активність підприємств. *Актуальні проблеми економіки*. 2006. № 11(65). С. 144-151.

15. Касич А. О., Онищенко О. В. Еволюція наукових підходів до формування облікової політики підприємства. *Вісник Кременчуцького національного*

університету імені Михайла Остроградського. 2013. Вип. 1/2013(78). С. 172-181.

16. Касич А. О., Яковенко Я. Ю. Звіт про стійкий розвиток як аналітичний інструмент формування корпоративної соціальної відповідальності. *Ефективна економіка*. 2014. № 10. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3400>

17. Касич А. О., Чернова Г. Ю. Обліково-аналітичне забезпечення стратегічного фінансового менеджменту. *Бізнес-Інформ*. 2016. № 9. С. 206-211.

18. Касич А. О., Яковенко Я. Ю. Проблеми впровадження МСФЗ в Україні та шляхи їх вирішення. *Облік і фінанси*. 2013. № 1. С. 128-132.

19. Корягін М. В., Височан О. С. Звіт про рух грошових коштів: вітчизняний та міжнародний підходи. *Проблеми економіки та управління*. 2003. № 484. С. 104-109.

20. Костюк-Пукаляк О. М. Вплив факторів на грошові потоки підприємства в умовах Євроінтеграційних процесів України. *Економіка: реалії часу*. 2017. № 1(29). С. 171-177.

21. Кошельок Г. В. Фактори, які впливають на формування грошових потоків промислового підприємства. *Економіка і організація управління*. 2016. № 1. С. 119-126.

22. Кравченко Ю. І. Управління податковими платежами підприємства: теоретичний аспект. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2009. № 647: Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. С. 80-87.

23. Ліпич Л. Г., Радіщук Т. П. Формування стратегії інноваційного розвитку підприємства на засадах прогнозування кон'юнктури ринку автомобілебудування: монографія. Луцьк: Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2013. 224 с.

24. Лункіна Т. І., Щербина Ю. О. Вплив податкового навантаження на фінансові результати підприємства. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Випуск 5. С. 654-656.

25. Макаренко О. В. Аналіз нормативно-правового регулювання обліку грошових коштів та їхніх потоків. Матеріали конференції «Modern directions of theoretical and applied researches 2016, 15-22 березня 2016 р. URL: <https://www.sworld.com.ua/konfer42/28.pdf>

26. Мулик Т. О. Проблеми оптимізації податкових платежів і формування податкової політики на підприємствах. Збірник наукових праць ВДАУ. 2010. № 36. С. 326-329.

27. Основні показники діяльності банків України. Офіційний сайт НБУ. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=65162&cat_id=36674

28. Офіційний сайт Державної служби статистики. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

29. Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку Річний звіт НКЦПФР за 2014 рік, за 2016 рік. URL: <http://www.ssmc.gov.ua/activities/annual>

30. Парді С. Р. Шляхи вдосконалення обліку грошових коштів. *Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова*. 2013. Т. 18, Вип. 2/1. С. 82-86.

31. Перерва П. Г., Кобелева Т. О. Показники та критерії оцінки кон'юнктури товарного ринку. Маркетинг інновацій і інновації в маркетингу: збірник тез доповідей П'ятої міжнародної науково-практичної конференції, м. Суми, 29 вересня-1 жовтня 2011 року /

Гол. ред. С. М. Ілляшенко. Суми: ТОВ «ТД «Папірус», 2011. С. 161-163.

32. Податковий Кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI зі змінами та доповненнями. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

33. Постанова Національного банку України «Про встановлення граничної суми готівкового розрахунку» від 09.02.2005 р. № 32. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0410-05>

34. Положення «Про ведення касових операцій у національній валюті в Україні», затверджене постановою правління Національного банку України від 15.12.2004 р. № 637 зі змінами та доповненнями. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0040-05>

35. Прес-реліз Національного банку України від 03.01.2017. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/printable_article?art_id=41706735&showTitle=true

36. Річний звіт за 2010-2016 рік Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку. Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку. URL: <http://www.ssmc.gov.ua/activities/annual/>

37. Семенова С. М., Шпирко О. М. Управління грошовими потоками на підприємствах водного транспорту: обліково-аналітичний аспект: монографія. Київ: Центр учбової літератури, 2016. 252 с.

38. Серединська В. М., Загородна О. М. Фактори формування грошових потоків підприємства. Матеріали Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції «Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія», 30 червня 2017 року, м. Тернопіль. Т.: ТНЕУ, 2017. С. 65-68.

39. Скоробагатова В. В. Нормативно-правове регулювання бухгалтерського обліку монетарних активів. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. 2012. Вип. 1(22). С. 339-349.

40. Соколовська А. М. Особливості податкової системи України та напрямки її коригування. Фінанси України. 2013. № 9. С. 28-44.

41. Терлецька В. О. Метод оцінювання кон'юнктури ринку автомобілебудівної продукції. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку: збірник наукових праць. 2015. № 835. С. 216-224.

42. Цивільний Кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV зі змінами та доповненнями. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=1&nreg>

43. Чижишин О. І. Фактори впливу на формування та ефективність грошових потоків підприємства. Інфраструктура ринку. 2017. Випуск 6. С. 167-171.

44. Шевченко О. М. Аналіз тенденцій розвитку фондових бірж у світі та Україні. Економіка і регіон. 2011. № 4(31). С. 73-76.

45. Шкварчук Л. О. Вплив податків на формування цін. Управління у сферах фінансів, оподаткування, страхування та кредиту: тези доп. II Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 165-річчю Нац. Ун-ту «Львів. політехніка» та 15 річчю каф. Фінансів, 18-21 листоп. 2009 р., Львів / М-во освіти і науки України, Нац. Ун-т «Львів. політехніка», 2009. С. 36-38.

46. Штанько О. Д. Сучасні тенденції функціонування світових фондових ринків. Академічний огляд. 2013. № 2(39). С. 170-176.

47. Щербак В. В. Методологія дослідження кон'юнктури товарного ринку. Приазовський економічний вісник. 2017. Випуск 2(02). С. 30-35.

48. Baskin, J. (1989). The basis of cash flow analysis in the stock selection process. AAI Journal, pp. 17-20.

49. Bond, St. R. and Cummins, J. G. (2000). The Stock Market and Investment in the New Economy: Some Tangible Facts and Intangible Fictions. Brookings Papers on Economic Activity, 2000, (1), pp. 61-108.

50. Fama, E. F. and French, K. R. (1999). The Corporate Cost of Capital and the Return on Corporate Investment. Journal of Finance, December 1999, 54(6), pp. 1939-67.

51. Lerner A. The American Economic Review, Vol. 37, No. 2, Papers and Proceedings of the Fifty-ninth Annual Meeting of the American Economic Association. (May, 1947), pp. 312-317.

52. Najeb M. H. Masoud The Impact of Stock Market Performance upon Economic Growth International Journal of Economics and Financial Issues Vol. 3, No. 4, 2013, pp. 788-798.

53. Stiglitz J. Financial Systems for Eastern Europe's Emerging Democracies. San Francisco, 1993. pp. 9-10.

54. Tax revenue. URL: <https://data.oecd.org/tax/tax-revenue.htm>

55. The World Federation of Exchanges. The Annual Statistics. URL: <https://www.world-exchanges.org/home/index.php/statistics/annual-statistics>

4 References

1. Belozerskaia, A. V. (2015). Faktory vliyaiushchye na denezhnye potoky orhanyzatsii [Factors affecting the organization's cash flows]. *Innovatsionnaia nauka*, (12), 68-70.

2. Voichak, A. M., Fedorchenko, A. V. (2007). Marketynhovi doslidzhennia [Marketing research]. Kyiv: KNEU.

3. Hryhorevska, O. O., Kalenchenko, T. S. (2015). Problemy svoiechasnoho ta povnoho vidobrazhennia hroshovykh koshtiv u systemi bukhgalterskoho obliku [Problems of timely and full reflection of cash in the accounting system]. *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia*, (4(4)), 359-364.

4. Verkhovna Rada Ukrainy. (2003). Hospodarskyi kodeks Ukrainy [The Economic Code of Ukraine]. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>

5. Dolzhanskyi, A. M., Hanchuk, N. M. (2013). Krytychnyi analiz normatyvno-pravovoi bazy shchodo zdiisnennia operatsii z hroshovymy koshtamy ta yikh ekvivalentamy [Critical analysis of the regulatory framework for the implementation of transactions with cash and cash equivalents]. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy*, (23.3), 223-229.

6. Dunska, A. R., Hlushko, Yu. S. (2018). Vykorystannia prykladnykh prohramnykh produktiv pid chas zdiisnennia analizu i prohnozu koniunktury tovarnoho rynku [Use of application software in the analysis and forecast of the commodity market]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*, (21), 273-277.

7. Iermolaieva, M. V., Chernenko, K. V., Hafiak, A. M. (2018). Oblik hroshovykh koshtiv ta zastosuvannia informatsiinykh oblikovykh tekhnolohii [Accounting for cash and application of information technology]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu silskoho hospodarstva imeni Petra Vasylenka*, (191), 215-222.

8. Ministerstvo ekonomichnoho rozvytku i torhivli. (2017). Zahalni tendentsii tinovoi ekonomiky v Ukraini [General trends of the shadow economy in Ukraine].
9. Verkhovna Rada Ukrainy. (2000). Zakon Ukrainy «Pro banky i bankivsku diialnist» [The Law of Ukraine «On Banks and Banking Activities»]. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>
10. Verkhovna Rada Ukrainy. (1999). Zakon Ukrainy «Pro bukhhalterskyi oblik ta finansovu zvitnist v Ukraini» [Law of Ukraine «On Accounting and Financial Reporting in Ukraine»]. Retrieved from <http://www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
11. Verkhovna Rada Ukrainy. (1995). Zakon Ukrainy «Pro zastosuvannia reistratoriv rozrakhunkovykh operatsii u sferi torhivli, hromadskoho kharchuvannia ta posluh» [The Law of Ukraine «On the use of registers of settlement transactions in the sphere of trade, public catering and services»]. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/265/95-vr/ed20120524>
12. Verkhovna Rada Ukrainy. (2001). Zakon Ukrainy «Pro platizhni systemy ta perekaz koshtiv v Ukraini» [Law of Ukraine «On Payment Systems and Transfer of Funds in Ukraine»]. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2346-14>
13. Kalambet (Iudina), S. V., Tkachenko, V. Ye. (2016). Podatky yak instrument vyrivniuvannia finansovykh rezultativ diialnosti subiektiv hospodariuvannia [Taxes as a tool for leveling financial results of economic entities]. *Ekonomika i suspilstvo*, (5), 350-356.
14. Kasych, A. O. (2006). Vplyv biudzhethno-podatkovoi polityky na innovatsiino-investytsiinu aktyvnist pidpriemstv [Influence of fiscal policy on innovation and investment activity of enterprises]. *Aktualni problemy ekonomiky*, (11(65)), 144–151.
15. Kasych, A. O., Onyshchenko, O. V. (2013). Evoliutsiia naukovykh pidkhodiv do formuvannia oblikovoi polityky pidpriemstva [Evolution of scientific approaches to the formation of enterprise accounting policy]. *Visnyk Kremenchutskoho natsionalnoho universytetu imeni Mykhaila Ostrohradskoho*, (1/2013(78)), 172–181.
16. Kasych, A. O., Yakovenko, Ya. Yu. (2014). Zvit pro stiiki rozvytok yak analitychnyi instrument formuvannia korporativnoi sotsialnoi vidpovidalnosti [Sustainability Report as an analytical tool for the formation of corporate social responsibility]. *Efektivna ekonomika*, (10). Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3400>
17. Kasych, A. O., Chernova, H. Yu. (2016). Oblikovo-analitychne zabezpechennia stratezhichnoho finansovoho menedzhmentu [Accounting and analytical support of strategic financial management]. *Biznes-Inform*, (9), 206-211.
18. Kasych, A. O., Yakovenko, Ya. Yu. (2014). Problemy vprovadzhennia MSFZ v Ukraini ta shliakhy yikh vyrishennia [Problems of introduction of IFRS in Ukraine and ways of their solution]. *Oblik i finansy*, (1), 128–132.
19. Koriahin, M. V., Vysochan, O. S. (2003). Zvit pro rukh hroshovykh koshtiv: vitchyzniani ta mizhnarodni pidkhody [Cash Flow Statement: Domestic and International Approaches]. *Problemy ekonomiky ta upravlinnia*, (484), 104–109.
20. Kostiuk-Pukaliak, O. M. (2017). Vplyv faktoriv na hroshovi potoky pidpriemstva v umovakh Yevrointegratsiinykh protsesiv Ukrainy [Influence of factors on enterprise cash flows in the context of Ukraine's integration processes]. *Ekonomika: realii chasu*, (1(29)), 171-177.
21. Koshelok, H. V. (2016). Faktory, yaki vplyvaiut na formuvannia hroshovykh potokiv promyslovoho pidpriemstva [Factors affecting the formation of cash flows of industrial enterprises]. *Ekonomika i orhanizatsiia upravlinnia*, (1), 119-126.
22. Kravchenko, Yu. I. (2009). Upravlinnia podatkovymi platezhamy pidpriemstva: teoretychnyi aspekt [Management of tax payments of the enterprise: theoretical aspect]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu "Lvivska politekhnik"*, (647), 80–87.
23. Lypych, L. H., Radishchuk, T. P. (2013). Formuvannia stratehii innovatsiinoho rozvytku pidpriemstva na zasadakh prohozuvannia koniunktury rynku avtomobilebuduvannia [Formation of the strategy of innovative development of the enterprise on the basis of forecasting of the automotive market]. Lutsk: Skhidnoievrop. nats. un-t im. Lesi Ukrainky.
24. Lunkina, T. I., Shcherbyna, Yu. O. (2015). Vplyv podatkovoho navantazhennia na finansovi rezultaty pidpriemstva [The impact of the tax burden on the financial performance of an enterprise]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*, (5), 654-656.
25. Makarenko, O. V. (2016). Analiz normatyvno-pravovoho rehuliuвання obliku hroshovykh koshtiv ta yikhnikh potokiv [Analysis of the regulatory legal regulation of accounting of cash and cash flows]. In *Materialy konferentsii «Modern directions of theoretical and applied researches*. Retrieved from <https://www.sworld.com.ua/konfer42/28.pdf>
26. Mulyk, T. O. (2010). Problemy optymizatsii podatkovykh platezhiv i formuvannia podatkovoi polityky na pidpriemstvakh [Problems of optimization of tax payments and formation of tax policy at enterprises]. *Zbirnyk naukovykh prats VDAU*, (36), 326-329.
27. The main indicators of the activity of Ukrainian banks. Official site of the National Bank of Ukraine. Retrieved from https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=65162&cat_id=36674
28. Official site of the State Statistics Service of Ukraine. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua>
29. Official website of the National Commission for Securities and Stock Market. Retrieved from <http://www.ssmc.gov.ua/activities/annual>
30. Pardi, S. R. (2013). Shliakhy vdoskonalennia obliku hroshovykh koshtiv [Ways to improve cash accounting]. *Visnyk ONU imeni I.I. Mechnykova*, Vol. 18, (2/1), 82-86.
31. Pererva, P. H., Kobieliava, T. O. (2011). Pokaznyky ta kryterii otsinky koniunktury tovarnoho rynku [Indicators and criteria for assessing the commodity market conditions]. In *Marketynh innovatsii i innovatsii v marketynhu: zbirnyk tez dopovidei Piatoi mizhnarodnoi naukovopraktychnoi konferentsii*. Sumy: TOV «TD «Papyrus».
32. Verkhovna Rada Ukrainy. (2010). Podatkovyi Kodeks Ukrainy [The Tax Code of Ukraine]. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
33. Natsionalnyi bank Ukrainy (2005). Pro vstanovlennia hranychnoi sumy hotivkovoho rozrakhunku [On the establishment of the maximum amount of cash settlement]. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0410-05>
34. Natsionalnyi bank Ukrainy (2004). Polozhennia «Pro vedennia kasovykh operatsii u natsionalnii valiuti v Ukraini» [Regulation «On the conduct of cash transactions in the national currency in Ukraine»]. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0040-05>

35. Press release of the National Bank of Ukraine on 03.01.2017. Retrieved from https://bank.gov.ua/control/uk/publish/printable_article?art_id=41706735&showTitle=true
36. The annual report for 2010-2016 of the National Commission on Securities and Stock Market / The official website of the National Commission for Securities and Stock Market. Retrieved from <http://www.ssmc.gov.ua/activities/annual/>
37. Semenova, S. M., Shpyrko, O. M. (2016). Upravlinnia hroshovymy potokamy na pidpriemstvakh vodnoho transportu: oblikovo-analitychnyi aspekt [Cash Flow Management at Water Transport Enterprises: Accounting and Analytical Aspect]. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury.
38. Seredynska, V. M., Zahorodna, O. M. (2017). Faktory formuvannia hroshovykh potokiv pidpriemstva [Factors of formation of cash flows of the enterprise]. In *Materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi Internet-konferentsii «Oblik, opodatkovannia i kontrol: teoriia ta metodolohiia»*. Ternopil: TNEU.
39. Skorobahatova, V. V. (2012). Normatyvno-pravove rehuliuвання bukhgalterskoho obliku monetarnykh aktyviv [Regulatory legal regulation of accounting of monetary assets]. *Problemy teorii ta metodolohii bukhgalterskoho obliku, kontroliu i analizu*, (1(22)), 339-349.
40. Sokolovska, A. M. (2013). Osoblyvosti podatkovoi systemy Ukrainy ta napriamy yii koryhuvannia [Features of the tax system of Ukraine and the direction of its adjustment]. *Finansy Ukrainy*, (9), 28-44.
41. Terletska, V. O. (2015). Metod otsiniuvannia koniunktury rynku avtomobilevybudivnoi produktsii [Method for evaluating the market of car-excavation products]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu "Lvivska politekhnika". Seriia: Menedzhment ta pidpriemnytstvo v Ukraini: etapy stanovlennia i problemy rozvytku*, (835), 216-224.
42. Verkhovna Rada Ukrainy. (2003). Tsyvilnyi Kodeks Ukrainy [The Civil Code of Ukraine]. Retrieved from <http://www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=1&nreg>
43. Chyzhyshyn, O. I. (2017). Faktory vplyvu na formuvannia ta efektyvnist hroshovykh potokiv pidpriemstva [Factors influencing the formation and efficiency of company cash flows]. *Infrastruktura rynku*, (6), 167-171.
44. Shevchenko, O. M. (2011). Analiz tendentsii rozvytku fondovykh birzh u sviti ta Ukraini [Analysis of trends in the development of stock exchanges in the world and Ukraine]. *Ekonomika i rehion*, (4(31)), 73-76.
45. Shkvarchuk, L. O. (2009). Vplyv podatkov na formuvannia tsin [The effect of taxes on price formation]. In *Upravlinnia u sferakh finansiv, opodatkovannia, strakhuvannia ta kredytu: tezy dop. II Vseukr. nauk.-prakt. konf. Lviv: Nats. Un-t «Lviv. politekhnika»*.
46. Shtanko, O. D. (2013). Suchasni tendentsii funktsionuvannia svitovykh fondovykh rynkiv [Modern trends in the functioning of world stock markets]. *Akademichnyi ohliad*, (2(39)), 170-176.
47. Shcherbak, V. V. (2017). Metodolohiia doslidzhennia koniunktury tovarnoho rynku [Methodology of commodity market research]. *Pryazovskiy ekonomichnyi visnyk*, (2(02)), 30-35.
48. Baskin, J. (1989). The basis of cash flow analysis in the stock selection process. *AAII Journal*, 17-20.
49. Bond, St. R. and Cummins, J. G. (2000). The Stock Market and Investment in the New Economy: Some Tangible Facts and Intangible Fictions. *Brookings Papers on Economic Activity*, (1), 61-108.
50. Fama, E. F. and French, K. R. (1999). The Corporate Cost of Capital and the Return on Corporate Investment. *Journal of Finance*, (54(6)), 39-67.
51. Lerner, A. (May, 1947). Papers and Proceedings of the Fifty-ninth Annual Meeting of the American Economic Association. *The American Economic Review*, Vol. 37, (2), 312-317.
52. Najeb M. H. Masoud (2013). The Impact of Stock Market Performance upon Economic Growth. *International Journal of Economics and Financial Issues*, Vol. 3, (4), 788-798.
53. Stiglitz, J. (1993). *Financial Systems for Eastern Europe's Emerging Democracies*. San Francisco.
54. Tax revenue. Retrieved from <https://data.oecd.org/tax/tax-revenue.htm>
55. The World Federation of Exchanges. The Annual Statistics. Retrieved from <https://www.world-exchanges.org/home/index.php/statistics/annual-statistics>